

เถื่อจันทบูร:กรณีศึกษาทางมนุษยวิทยาวัฒนธรรม หมู่บ้านบางสระแก้ว อ.แหลมสิงห์ จ.จันทบุรี

CHANTHABOON MAT: CULTURAL ANTHROPOLOGICAL CASE STUDY OF
BANGSAKAO VILLAGE , LAEMSINGHA DISTRICT, CHANTHABURI PROVINCE

ชุตินา กิจพงษ์

อธินันทนาการ

จาก

บัณฑิตวิทยาลัย ม.มหิดล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ

๕๖๑๔๘

๒๕๔๐

พ.ศ. ๒๕๔๐

ชื่อวิทยานิพนธ์ : เสื่อจันทบูร : กรณีศึกษาทางมานุษยวิทยาวัฒนธรรม
 ผู้วิจัย : หมู่บ้านบางสระเก้า อ.แหลมสิงห์ จ.จันทบุรี
 ชาติมา กิจพงษ์
 ปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

โสฬส ศิริไสย์, กศ.บ., ศศ.ม., M.A.
 ลักขณา ดาวรัตนหงษ์, อ.บ., ศศ.ม.
 Doctorat de l'Ecole des Hautes
 Etudes en Sciences Sociales Paris
 วรรณิการ์ สาตรปรุ่ง, อ.บ., อ.ม.
 สุวิทย์ จิระมณี, ศศ.ม.

วันที่สำเร็จการศึกษา

15 พฤษภาคม พ.ศ. 2540

บทคัดย่อ

เสื่อจะทำกันมาแต่สมัยใด และชนชาติใดเป็นผู้ผลิตขึ้นก่อน ไม่มีผู้ใดทราบ แม้แต่ในบริเตนนิกา เอนไซโคลปีเดีย ก็ไม่ได้กล่าวถึง แต่พอที่จะอ้างได้นั้นคือ เสื่อกงผลิตขึ้นในประเทศภาคพื้นเอเชียก่อน คนจีนเรียกออกสำเนียงแต่จิวว่า "เฉ่าเซียง" หมายถึงต้นหญ้าที่นำมาสานเป็นผืน มีตำนานว่าทำใช้กันมานานแล้ว

คนไทยนิยมนั่งกับพื้น ใครไปมาต้องต้องต้อนรับจัดสำรับรับรอง ปูเสื่อเลี้ยงดูกันอ้อมหน้าสำราญ และตามประเพณีทางพุทธศาสนา นิยมใช้เสื่อเป็นเครื่องอัฐบริขาร ในงานพิธีต่างๆ

เสื่อใช้สำหรับปูพื้น เพื่อรองนั่งและรองนอนเป็นส่วนใหญ่ หรืออาจใช้ประโยชน์ในทางอื่นอีกก็ได้ เช่น มู่ลี่กันแดด กระจสบรรจุของ ฯลฯ เสื่อโดยทั่วไปเป็นของใช้ในบ้าน ที่มีความผูกพันกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนสังคมไทยมาตั้งแต่โบราณแล้ว

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า ทรงพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับเรื่องเสื่อไว้ เมื่อคราวเสด็จประพาสเมืองจันท

ณัฐมา อายารัฐ และภรดี พันธภูภากร ได้สัมภาษณ์ผู้ประกอบอาชีพทอเสื่ออาวุโสท่านหนึ่ง ได้ข้อมูลว่า เสื่อจันทบูร เริ่มทอโดยชาวญวนอพยพที่เข้ามาอาศัยอยู่ในจันทบุรี ที่เรียกว่าหมู่บ้านญวน บริเวณวัดโรมันคารอลิก อาชีพทอเสื่อมีอายุประมาณ 80-100 ปี ผ่านมา

อาชีพของชาวจันทบุรีที่รองลงมาจากทำสวนและทำนา คือ การค้าพลอย ช่วงเวลาที่ตลาดพลอยเจริญเติบโต ชาวนวนที่ประกอบอาชีพทอเสื่อได้หันมาค้าพลอยกันเป็นส่วนใหญ่ อาชีพทอเสื่อของชาวนวนจึงได้จางหายไป

ต่อมาในราวก่อนปี พ.ศ. 2500 หัตถกรรมเสื่อกกได้เริ่มมีการเคลื่อนไหว โดยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ทรงหันมาพัฒนา ปรับปรุง พื้นฟูกิจการทอเสื่อในเมืองจันทบุรีให้ดีขึ้น

เสื่อจันทบูร ได้กลับเข้าสู่ตลาดอีกครั้ง แต่แทนที่หมู่บ้านญวนจะหันกลับมาจับงานทอเสื่อ กลับกลายเป็นพื้นที่อื่น เช่น หมู่บ้านลาว หมู่บ้านขอม บ้านบางสระแก้ว และที่อื่นๆ ซึ่งสามารถผลิตวัตถุดิบได้เอง

ในการทำวิจัยได้เลือก หมู่บ้านบางสระแก้ว เป็นพื้นที่ทำการศึกษา ซึ่งมีการสืบสานอาชีพทอเสื่อ และปรับปรุง พัฒนาเทคนิคและวิธีการด้วยตัวผู้ผลิตเอง

Thesis Title	Chanthaboon Mat A cultural Antropological Case Study of Bangsakao village,Laemsingha District,Chanthaburi Province.
Name	Chutima Kitpong
Degree	Master of Arts (Cultural Studies)
Thesis Supervisory Committee	Solod Silisai, M.A.(Linguistics), M.A. (Anthropology) Lakana Daoratanahong, Ph.D. Kannikar Sartraproong, B.A., M. A. Suwit Jiramanee, B.A., M.A.
Date of Graduation	15 May B.E. 2540 (1997)

ABSTRACT

No one knows when Mats were first produced and who was the first mat producing nationality. Even Encyclopedia Britanica has no introduction to any kind of mats story. The references of mat making could be concerned that Asian countries have been using mats for a long time. Wheat or other kinds of grass have been woven into mats which are called by the old Chinese word " Shao-Chiang" meaning technique of grass interlace.

Thai peoples behavior involves sitting and sleeping on the floor. Guests or visitors would be hosted with foods and drinks on mats. Cultural religious ceremonies in Buddhism are all performed on mats, for example, the ordination endowment or other traditions.

Mats are the most functional floor cover for sitting or sleeping. Other purposes include use as a shelter, sun screen, goods bag or wrapping , etc. Generally, mats are useful house hold items which have been related to the Thai culture. There is a common word "Feeding and lay down the mat " regularly said all the time. This word is used when guests are coming, and the foods and place of welcome must be prepared (on mats).

The Thai wove mats a long time ago. His majesty King Chulalongkorn (King Rama the Fifth) wrote a document about mats and the variety of Chanthaburi type mats while he visited Chanthaburi province.

Nathama Asarak and Poradee Panparkorn, the researchers, have interviewed many professional mat weavers. The senior mat weaver talked about the interlace technique in Chanthaburi having been developed at least 80-100 years ago. The first group of weavers was a Catholic group living around the Vietnamese church or the Catholic church.

Chanthaburi community live by gardening and farming. The other profession is precious stone and gem mining. Fundamentally, gem mining was not an interesting trade, but lately the occupation has grown due to high profits which have made Chanthaburi go toward large jewelry market. Many mat weavers changed to be gem people and Mat production started to disappear.

Some years before 1957, special handy craft such as mat weaving began to increase in popularity. Her majesty the Queen Rumpaipanee of King Rama the Seventh founded the regional palace at Chanthaburi (Institute of Rajabhat Rumpaipanee at present). She encouraged and supported her associates to develop the technique of interlace. She developed the design, color dying and applied mats function to be more useful, such as carry bags, table covers, etc. Since then, Chanthaburi mats have become a point of interest and are growing in popularity.

When Chanthaburi mats returned to the market, instead of Vietnamese group who did before, the outside people of Lao village, Khmer village and Ban Bangsakao continued mat production. These villages have as their agricultural resources the raw material themselves. Some of them changed to other professions, but Ban Bangsakao continued to produce mats until present and develop their interlace technique.